

[Strona Główna](#) > ... > [Wszczęcie Postępowania Sądowego](#) > [Systemy Prawne – Unijny I Krajowy](#) > [Krajowe Sądy Szczególne](#) > Poland

Krajowe sądy szczególne

Autor treści:

Polska

Polska

W niniejszej części przedstawiono organizację sądów szczególnych w Polsce.

Do sądów niebędących sądami powszechnymi zaliczamy: Sąd Najwyższy, Naczelny Sąd Administracyjny oraz wojewódzkie sądy administracyjne, a także sądy wojskowe – wojskowe sądy okręgowe i wojskowe sądy garnizonowe. W czasie wojny może zostać ustanowiony sąd wyjątkowy.

Sąd Najwyższy jest organem władzy sądowniczej, który sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania. Wykonuje także inne czynności określone w Konstytucji i ustawach.

Szczegółowe informacje na temat działalności Sądu Najwyższego znajdują się na stronie internetowej: http://www.sn.pl/osadzienajwyzszym/SitePages/Status_prawny.aspx

Sąd Najwyższy jest organem władzy sądowniczej, powołanym do:

1. sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez zapewnienie zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i sądów wojskowych przez rozpoznawanie środków odwoławczych oraz podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne, jak również kontrolę nadzwyczajną prawomocnych orzeczeń sądowych w celu zapewnienia ich zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej przez rozpoznawanie skarg nadzwyczajnych;
2. rozpatrywania spraw dyscyplinarnych w zakresie określonym w ustawie;
3. rozpoznawania protestów wyborczych oraz stwierdzania ważności wyborów do Sejmu i Senatu, wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów do Parlamentu Europejskiego oraz rozpoznawania protestów przeciwko ważności referendum ogólnokrajowego i referendum konstytucyjnego oraz stwierdzania ważności referendum;
4. opiniowania projektów ustaw i innych aktów normatywnych, na podstawie których orzekają i funkcjonują sądy, a także innych projektów ustaw w zakresie, w jakim mają one wpływ na sprawy należące do właściwości Sądu Najwyższego;
5. wykonywania innych czynności określonych w ustawach.

Sąd Najwyższy rozpatruje kasacje oraz inne środki odwoławcze od orzeczeń sądowych; podejmuje uchwały, w których dokonuje wykładni budzących wątpliwości przepisów prawnych lub przepisów, których stosowanie prowadzi do braku jednolitości orzecznictwa. W uchwałach Sąd Najwyższy odpowiada także na pytania prawne skierowane do niego w związku z konkretnymi sprawami.

Sąd Najwyższy udostępnia informacje o wydawanych orzeczeniach w „Bazie orzeczeń”, dostępnej na stronie internetowej: http://www.sn.pl/orzecznictwo/SitePages/Baza_orzeczen.aspx, która jest dostępna także w j. angielskim.

Sądy administracyjne

System sądów administracyjnych tworzą Naczelny Sąd Administracyjny (którego siedziba znajduje się w Warszawie) oraz szesnaście wojewódzkich sądów administracyjnych – po jednym w każdym województwie.

Co do zasady, wojewódzkie sądy administracyjne funkcjonują jako sądy pierwszej instancji, natomiast Naczelny Sąd Administracyjny rozpatruje skargi kasacyjne od wyroków wojewódzkich sądów administracyjnych.

Sądy administracyjne sprawują kontrolę nad działalnością administracji publicznej. Kontrola działalności administracji publicznej następuje pod kątem zgodności z prawem. Obejmuje

między innymi:

- skargi na decyzje administracyjne i postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, oraz postanowienia w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym;
- orzekanie o zgodności z ustawami uchwał organów samorządu terytorialnego (gminy, powiatu, województwa) i aktów normatywnych terenowych organów administracji rządowej. Podstawową ustawą, która reguluje postępowania przed sądami administracyjnymi jest ustawa z 30 sierpnia 2002 r.
- Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2023 r. poz. 259, z późn. zm.).

Naczelny Sąd Administracyjny oraz wojewódzkie sądy administracyjne publikują swoje orzeczenia z uzasadnieniami, na stronie internetowej zatytułowanej „Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych”, dostępnej pod adresem: <https://orzeczenia.nsa.gov.pl/>. Strona dostępna jest wyłącznie w j. polskim.

Do zadań Naczelnego Sądu Administracyjnego należy natomiast:

1. rozpoznawanie środków odwoławczych od orzeczeń wojewódzkich sądów administracyjnych;
2. podejmowanie uchwał mających na celu wyjaśnienie przepisów prawnych, których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych;
3. podejmowanie uchwał zawierających rozstrzygnięcie zagadnień prawnych budzących poważne wątpliwości w konkretnej sprawie sądowoadministracyjnej;
4. rozstrzyganie sporów o właściwość między organami jednostek samorządu terytorialnego i między samorządowymi kolegiami odwoławczymi, o ile odrębna ustawa nie stanowi inaczej, oraz sporów kompetencyjnych między organami tych jednostek a organami administracji rządowej.
5. rozpoznawanie innych spraw należących do właściwości Naczelnego Sądu Administracyjnego na mocy odrębnych ustaw.

W Polsce funkcjonuje Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych, która powstała w celu stworzenia zainteresowanym podmiotom warunków do jak najpełniejszego dostępu do treści rozstrzygnięć sądów administracyjnych. W bazie znajdują się orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz wojewódzkich sądów administracyjnych wydane od stycznia 2004 r. Znaleźć w niej można ponadto wybrane orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego z lat wcześniejszych. Baza ma charakter jedynie informacyjny i edukacyjny, nie jest natomiast oficjalnym publikatorem orzeczeń sądowych. Link: <https://orzeczenia.nsa.gov.pl/>

Sądownictwo wojskowe tworzą wojskowe sądy garnizonowe i wojskowe sądy okręgowe. Orzecznictwu sądów wojskowych podlegają przede wszystkim sprawy:

1. żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie, o przestępstwa:
 1. przeciwko obowiązkowi pełnienia służby wojskowej, zasadom dyscypliny wojskowej, zasadom postępowania z podwładnymi, zasadom obchodzenia się z uzbrojeniem i uzbrojonym sprzętem wojskowym, zasadom pełnienia służby, mieniu wojskowemu
 2. popełnione przeciwko organowi wojskowemu lub innemu żołnierzowi,
 3. popełnione podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, w obrębie obiektu wojskowego lub wyznaczonego miejsca przebywania, na szkodę wojska lub z naruszeniem obowiązku wynikającego ze służby wojskowej,
 4. popełnione za granicą, podczas użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa;
2. pracowników wojska o przestępstwa:
 1. przeciwko zasadom pełnienia służby i przeciwko mieniu wojskowemu,
 2. popełnione za granicą, podczas użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa;

3. żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz członków ich personelu cywilnego, o przestępstwa popełnione w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej.

Ponadto w polskim systemie prawnym funkcjonują dwa trybunały – Trybunał Konstytucyjny oraz Trybunał Stanu.

Trybunał Konstytucyjny zgodnie z art. 188 Konstytucji RP orzeka w sprawach:

1. zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,
2. zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,
3. zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
4. zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych,
5. skargi konstytucyjnej.

Ponadto Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga spory kompetencyjne pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, wraz z uzasadnieniami, znajdują się na stronie internetowej polskiego Trybunału Konstytucyjnego, która dostępna jest także w j. angielskim. Link: <https://trybunal.gov.pl/>

Trybunał Stanu orzeka w sprawach odpowiedzialności Prezydenta Rzeczypospolitej, Prezesa Rady Ministrów oraz członków Rady Ministrów, Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, osób którym Prezes Rady Ministrów powierzył kierowanie ministerstwem oraz Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych za naruszenie Konstytucji lub ustawy w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania.

Więcej informacji znajduje się na stronie internetowej <http://trybunalstanu.pl/>

■ Ostatnia aktualizacja: 28/08/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.